

„KINNITAN“

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister

TALLINNA VANGLA ERAKORRALISE TEENISTUSVALVE JÄRELKONTROLLI ARUANNE

Vahistatud isikute vanglasisene paigutamine, struktuuriüksuste vaheline info liikumine ja juhtumikorralduse tõhusus.

Järelkontrolli läbiviimise aeg 25.10.2024-18.03.2025

TALLINNA VANGLA ERAKORRALISE TEENISTUSVALVE JÄRELKONTROLI KOKKUVÕTE

Vanglate osakond kontrollis 2024. aastal Tallinnas vanglas läbi viidud erakorralise teenistusvalve tulemusena tehtud ettekirjutuste täitmist.

Kontrolltoimingutena rakendati:

- kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu (edaspidi Vangiregister) andmeanalüüsi ajaperioodil 12.11.2024-20.01.2025 Tallinna Vanglas toimunud vahistatud isikute paigutuste osas;
- Vangiregistri andmeanalüüsi ajaperioodil 25.10.2024-31.01.2025 Tallinna Vanglas vangistusseaduse § 69 alusel täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamisega seoses fikseeritud järeltegevuste ellu viimise osas;
- Vangiregistri andmeanalüüsi ajaperioodil 25.10.2024-18.03.2025 juhtumikorralduse tõhususe hindamiseks;
- töökorralduslike regulatsioonide vaatlust ning analüüsi.

Teenistusvalve järelkontroll viidi läbi ajavahemikul 25.10.2024 -18.03.2025.

Järelkontrolli tulemused kinnitavad, et võrreldes varasema olukorraga on Tallinna vangla teinud vajalikke muudatusi tööprotsesside juhtimise, info liikumise ja vahistatute juhtumikorralduse valdkondades. Tallinna Vangla on parandanud oma praktikat mitmete teenistuslikult tähtsust omavate tegevuste osas. Kõiki ettekirjutustes püsitatud eesmäärke ei ole Tallinna vangla saavutanud ning need vajavad jätkuvalt tähelepanu.

1. Eraldihoidmise põhimõtte järgimine

Teenistusvalve käigus hinnati, kas vahistatud isikute vanglasisene paigutamine vastab kehtivatele õigusaktidele, kontrolliti kas vangla jälgib seda, et ühes kambris ei paikneks vahistatud, kes on süüdistatavad samas kriminaalasjas, samuti nende eraldihoidmist süüdimõistetutest.

Ettekirjutused erakorralise teenistusvalve raames puudusid, seega antud teema järelkontrolli ei vajanud.

2. Vahistatud isikute esmane paigutamine vanglas ja vangla tegevus esmakordselt vanglasse saabunud vahistatute puhul

Ettekirjutus: Tagada isikuga vahetult tegeleva juhtumikorraldaja inspektor-kontaktisiku informeeritus paigutusotsustest.

Kontrolliti: Kontrollperioodil toimus 11 esmast vahistatu paigutamist ja hinnati, kas juhtumikorraldaja inspektor-kontaktisik oli nendest paigutustest informeeritud.

Järelkontrolli tulemus: Seitsmel juhul 11-st informeeriti juhtumikorraldaja inspektor-kontaktisikut isiku paigutamisest. Neljal juhul teostati isiku paigutus üksuse siseselt, neist kolmel juhul oli tegemist terviseseisundist tulenevate põhjustega.

Ettekirjutus täidetud, vanglal jätkata juurutatud praktikaga.

3. Vahistatute vanglasisesed ümberpaigutused

Ettekirjutus: Tagada isikuga vahetult tegeleva juhtumikorraldaja kaasatus paigutusotsuste tegemisse.

Kontrolliti: Kontrollperioodil toimus 196 vahistatu ümberpaigutust ja hinnati, kas juhtumikorraldaja inspektor-kontaktisik oli kaasatud otsuse tegemisse.

Järelkontrolli tulemus: 189 juhul 196-st kaasas üksuse juht juhtumikorraldaja inspektor-kontaktisiku paigutusotsuse tegemisse enne paigutusotsuse kinnitamist.

Ettekirjutus täidetud, vanglal jätkata juurutatud praktikaga.

4. Paigutusotsuse kinnitamine ja dokumenteerimine

Ettekirjutused: Tagada kõikide paigutuste puhul paigutuse aluseks olevate põhjenduste ja kaalutluste kandmine ning säilitamine Vangiregistris. Tagada kõikide paigutusotsuste kinnitamine selleks volitatud teenistuja poolt.

Kontrolliti: Kontrollperioodil toimus kokku 680 Vangiregistris kinnitatud paigutust. Andmete põhjal hinnati, kas sinna on kantud ning säilitatud paigutuse aluseks olev põhjendus. Samuti hinnati Vangiregistri andmete põhjal, kas paigutusotsuste kinnitajaks on olnud selleks volitatud teenistuja.

Järelkontrolli tulemus: 673 juhul 680-st toimunud paigutusotsusest (s.o 99.4%) kinnitati see selleks vastavat volitust omava ametniku poolt. 652 juhul 680-st oli paigutuse aluseks olevad põhjendused ja kaalutlused säilitatud Vangiregistris. Nendel juhtudel, kus vastav märke Vangiregistris puudus, oli tegemist ümberpaigutamisega vahistatutele loodud struktuuriüksusesse.

Ettekirjutused täidetud, vanglal jätkata juurutatud praktikaga.

5. Paigutusjuhise koostamine

Ettekirjutus: Vanglal koostada täpsem ja detailsem praktiline paigutusjuhise, mille alusel vahistatud kokku paigutada, arvestades õigusaktides välja toodud piiranguid, tööpraktikas väljakujunenud ja toimivaid kriteeriume ning paigutusprotsesside ja -hindamise metoodikat ja vanglateenistujate vastutust ja rolle.

Kontrolliti: Vangla poolt edastatud praktiline juhise.

Järelkontrolli tulemus: Vangla on loonud praktilise juhise vastavalt õigusaktides sätestatule.

Ettekirjutus täidetud.

6. Informatsiooni liikumise ja juhtimise parendamine

Ettekirjutus: Korrastada informatsiooni edastamise metoodika juhtkonna poolt, et oleks tagatud vajalike osapoolte kaasamine ning ühtne informatsiooni edastamine ja koordineeritud tegevus.

Kontrolliti: Vangla poolt sisse viidud muudatused informatsiooni edastamisel ja tegevuste koordineerimisel.

Järelkontrolli tulemus: Vangla on taganud informatsiooni tõhusama liikumise. Võrreldes varasema praktikaga on muudetud juhtkonna poolt informatsiooni edastamise metoodikat. Toimuvad iganädalased kõikide üksuste juhtide osalusel nõupidamised, mis protokollitakse ja lisatakse järeltegevustele tähtajad, mille täitmine vaadatakse üle järgneval koosolekul.

Ettekirjutus täidetud, vanglal jätkata juurutatud praktikaga.

7. Rikkumistele järgnev juhtumikorraldus

Ettekirjutus: Tagada järeltegevuste ellu viimine ning nende fikseerimine Vangiregistris.

Kontrolliti: Kontrollperioodil kohaldati seoses ründe või muu vägivallaga täiendavaid julgeolekuabinõusid 12 vahistatud isiku suhtes. Vangiregistri andmete põhjal hinnati, kas vangla on fikseerinud rikkumisele järgnevad järeltegevused ja välja töötanud juhised parandamiseks rikkumistele järgneva juhtumikorralduse sisu.

Järelkontrolli tulemus: Vangla on välja töötanud juhised rikkumistele reageerimise tähtaegade ja sisu osas. Vahistatutega seotud raskemate sündmuste korral kohustab juhise tegema sisulisi järeltegevusi 5 tööpäeva jooksul ja täiendavate julgeolekuabinõude

rakendamisel kavandama järeltegevused ja alustama nende elluviimist hiljemalt kolmandal päeval. Järelkontrolli raames on näiteks kahe isiku puhul kaheteistkümnest reageeritud vastavalt 10. või 19. päeval. Samas saab välja tuua, et mitmel juhul järgnes kontaktisiku poolne vestlus juba järgmisel päeval. Tähelepanu vajavaks kohaks ja oluliseks väljakutseks on asjaolu, et vestluste järgselt ei tehtud konkreetseid tegevusplaanide ega kaasatud täiendavalt teisi erialaspetsialiste.

Juhiste praktikasse rakendamine on seega ebaühtlane ja töökorraldus vajab jätkuvat igapäevast jälgimist ja süsteemset järelevalvet.

Ettekirjutus täitmata, vanglal jätkata muudatuste juurutamist ja täitmise monitoorimist.

8. Regulaarne ja sisuline kontakt vahistatuga.

Ettekirjutused:

- Tagada inspektor-kontaktisikute ametijuhendijärgsete tööülesannete täitmine ja kontroll nende täitmise üle.

Läbi toimunud nõustamiste on inspektor-kontaktisikud teadlikumad juhtumikorralduse põhimõtetest ja oma rollist. Järelkontrolli käigus ettekirjutuse täitmist eraldiseisvalt ei kontrollitud.

- Tagada inspektor-kontaktisikute nõustamine ja regulaarne hindamine juhtumikorralduse kvaliteedi jälgimiseks ja tõstmiseks.

Vanglateenistujatele viidi läbi täiendav nõustamine. Järelkontrolli käigus ettekirjutuse täitmist eraldiseisvalt ei kontrollitud.

- Tagada inspektor-kontaktisiku poolt vahistatuga põhjaliku esmakohtumise läbi viimine koostöösuhte loomiseks privaatses ruumis kolme tööpäeva jooksul peale tema saabumist vanglasse. Vestluse käigus tutvustada vahistatule tema õigusi ja kohustusi ning vangla erinevate struktuuriüksuste tegevusvaldkondi, hinnata tema vaimset seisundit, kaardistada tema küsimused, probleemid ja vajalikud tegevused ning leppida kokku järgmised kohtumised.

- Tagada inspektor-kontaktisikute poolt vahistatuga individuaalsete vestluste läbi viimine privaatses ruumis vähemalt üks kord nädalas lahendamaks vanglas viibimisega seonduvaid küsimusi ja tekkinud probleeme. Kajastada läbi viidud vestlused Vangiregistris.

- Täiendada töökorraldusreegleid ning tagada ametnike töölt eemal viibimise korral vajalike teavituste olemasolu.

- Tagada uue inspektor-kontaktisiku määramine koheselt pärast vahistatu ümberpaigutamist ning teavitada teda uuest juhtumikorraldajast viivitamata ja vahetult.

- Kaaluda vahistatute ühte üksusesse paigutamist töö paremaks korraldamiseks.

Järelkontrolli tulemus: Inspektor-kontaktisikud viivad läbi regulaarseid vestluseid vahistatutega.

Esmavestluste puhul oli ettenähtud 3 tööpäeva jooksul vestlus läbi viidud 17st isikust vaid neljal. Esmavestluste eesmärgiks on usaldusliku ja koostööle suunatud esmakontakti loomine, olukorra kaardistamine ning edasiste tegevuste planeerimine. Vestluste sisu osas saab teha järelduse, et ettenähtud eesmärgid veel täielikult saavutatud ei ole, kuid liigutakse õiges suunas.

Iganädalaste regulaarsete vestluste 17-st vestlusest 12-l juhul oli näha, et isikuga on toimunud eesmärgistatud ja sisukas vestlus, mis vastab regulaarvestlusele seatud eesmärgile. Oodatava tulemuse saavutamiseks on vajalik see muuta veelgi põhjalikumaks, samuti tuleb ühtlustada vestluste läbiviimise dokumenteerimine.

Juhtumikorralduse järjepidevuse tagamiseks määratakse inspektor-kontaktisikule tema töölt eemalviibimise ajaks küll asendaja, kuid töökorraldusreeglites ei ole vastavat nõuet kehtestatud. Viimane aitaks asendamise määramise süsteemseks muuta ning vähendada võimalust eksimiseks.

Vangla on loonud eraldi üksuse vahistatutele, et sihistada töö tulenevalt vahistatute juhtumikorralduse eripäradest, läbi selle saavad vahistatud senisest rohkem tähelepanu ning võimalikke probleemkohti ennetatakse või need lahendatakse kiiremini.

Ettekirjutused osaliselt täidetud, vanglal jätkata järelkontrolli tulemuste pinnalt töökorralduse tõhustamist ning täita ettekirjutused täies mahus.

9. Vahistatute hõivetegevused.

Ettekirjutused:

- Laiendada seoses Vangistusseaduse muudatuste jõustumise ja vahistatute avamisega alates 01.10.2024 vahistatute huvitegevustes osalemise võimalusi ja päevaruumides mõtestatud tegevusi võimaldavate vahendite kättesaadavust.
- Tagada vahistatutele, kes soovivad töötada ja kellel puuduvad prokuratuuri või vangla poolt seatud piirangud, tööhõive võimaluste pakkumine samadel alustel süüdimõistetutega.
- Tagada toetavad tegevused vangla poolt (meditsiinitöötajate poolsed sekkumised toimuvad) vaimse tervise erivajadustega vahistatutele. Samuti tegeleda vahistatutega, kes on oma käitumiselt probleemsemad või vajavad tugivõrgustiku loomist ja/või taastamist (rikkumised, vägivald, pereprobleemid, puuduvad lähedased ja kontakt välismaailmaga jms).

Järelkontrolli tulemus:

Järelkontroll näitas, et olulise positiivse muudatusena on vahistatute kambrid päevasel ajal avatud ja neile on laiendatud võimalusi erinevateks tegevusteks sobivalt sisutatud päevaruumides. Sellega on loodud lahendusi nii mõttestatud suhtluseks kui huvitegevusteks.

Hõivatuse määr on jäänud samaks (3–4% meestel, 7% naistel), mille üheks mõjutajaks võib olla 2025. aasta alguses toimunud vahistatute üksuse loomine ning rõhuasetuse panemine selle muudatuse elluviimisele, mis vastas ka strateegilisele ootusele.

Koostöö võrgustikuga ning lähedastega oli kontrollitud juhtumite puhul vähene, seega jätkuvalt vajab tähelepanu vahistatute vaimse tervise ja sõltuvusprobleemide esinemisel toetamine läbi erinevate teenusepakkujate.

Ettekirjutused osaliselt täidetud, vanglal jätkata vahistatute hõive kasvatamist ning suurendada tähelepanu vahistatute vaimse tervise ja sõltuvusprobleemide lahendamise toetamisele.

10. Enesetappude ennetamise juhendi täitmine.

Ettekirjutused:

- Viia koheselt läbi määratud suitsiidiriski aja- ja asjakohasuse kontroll.
- Rakendada enesetappude ennetamise juhendit kõikide osapoolte poolt nii saabumisel kui ka vangistuse jooksul ning tagada selle ellu viimise üle asjakohane ja regulaarne järelevalve.

Järelkontrolli tulemus: Kontrolli perioodil viibis vanglas 21 akuutse suitsiidiriskiga isikut, kellest 18 puhul on toimunud juhendist tulenev regulaarne suitsiidiriski hindamine. Hindamise õigeaegne läbiviimine annab kindluse, et suitsiidiriskiga inimestele pööratakse pidevat tähelepanu ning on tõenäoline, et võimalikke probleeme märgatakse võimalikult varakult.

Sisulist sekkumist hinnati 12 akuutse suitsiidiriskiga vahistatu puhul. Neist neljal juhul vestles vanglaametnik vahistatuga vastavalt juhisele järgmisel päeval, ülejäänute puhul hiljem. Edasistes vestlustes käsitles inspektor-kontaktisik suitsiidiriski neljal juhul. Ülejäänud kaheksast juhust viie puhul võttis suitsiidiriskiga tegelemise koordineerimise enda kanda sotsiaaltöötaja või psühholoog. Kuigi tegelemine ei toimunud alati vastavalt juhisele inspektor-kontaktisiku juhtimisel, on positiivne, et suitsiidiriskiga tegeleti ning abi oli kättesaadav.

Ettekirjutused osaliselt täidetud, vanglal regulaarselt kontrollida, et juhendit rakendatakse, tagada koostöö meeskonnaliikmete vahel ning rolliselgus.